O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI
SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI
Agrobiotexnologiyalar va oziq- ovqat xavfsizligi instituti

Ro'yxatga olindi: № 6D-68/100 2024 yil "09 30	"TASDIQLAYMAN" SamDU rektori: ______ R.I.Xalmuradov 2024 yil "__" ______

QISHLOQ XO'JALIK MAHSULOTLARINI STANDARTLASHTIRISH VA SERTIFIKATLASH

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	800000 – Qishloq, o'rmon baliq xo'jaligi va veterenariya
Ta'lim sohasi:	810000 – Qishloq xo'jaligi
Ta'lim yo'nalishi:	60811000 – Meva-sabzavotchilik va uzumchilik

Fan/modul kodi QXMSS1704		O'quv yili 2027-2028	Semestr 7	ECTS – Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fan nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Umumiy (soat)
	Qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlash		48	72	120

Fanning maqsadi (FM)	
FM1	**I. FANNING MAZMUNI** **Fanning maqsadi** - talabalarda qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish sohasida, mahsulotning xavfsizligini, iste'mol qiymatini va sifatining me'yoriy hujjatlar talabiga mosligini baholash ko'nikmalariga ega bo'lishini shakllantirishdan iborat. **Fanning vazifasi** - standartlashtirish, sertifikatlashtirish, moslikni baholash bo'yicha, qishloq xo'jalik mahsulotlarining xavfsizlik ko'rsatkichlari, iste'mol qiymati nomenklaturalari, qishloq xo'jalik mahsulotlarining sifatini boshqarish masalalari sohasida bilimlarni berish va ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Fan mazmuni	
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) **II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:**	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	**Standartlashtirish asoslari.** Standartlashtirishning maqsadi, vazifasi, sifatini oshirishning xalq xo'jaligidagi ahamiyati. O'simlik va oshirishda hayvonat mahsulotlarini sifatini standartlashtirishning roli.
M2	**Moslikni tasdiqlash va baholash (sertifikatlashtirish asoslari).** Asosiy tushunchalar: moslikni baholash, tasdiqlash. sertifikatlashtirish. sertifikatlashtirish tizimi, sertifikatlashtirilgan sinov, moslik sertifikati, moslik belgisi, mahsulotni identifikatlash. O'zbekiston Respublikasi sertifikatlashtirish tizimi Moslikni baholash subektlari va ishtirokchilari: sertifikatlashtirish organlari, sinov laboratoriyalari. ekspertlar. Oziq-ovqat xomashyolari va mahsulotlarini sertifikatlashtirish tartibi. Sertifikatlangan mahsulot usulidan inspeksiya nazorati
M3	**Qishloq xo'jalik mahsulotlarining nomenklaturasi va sifat nazorati. Sifat ko'rsatkichlari** Qishloq xo'jalik mahsulotlarining sifati haqida asosiy atamalar va tushunchalar.
M4	**Qishloq xo'jalik xomashyolari va oziq-ovqat mahsulotlarining xavfsizlik ko'rsatkichlari.** Qishloq xo'jaligi xomashyolarining va oziq-ovqat mahsulotlarining ozuqaviy moddalari tavsifi. Oziq-ovqat xavfsizligi tushunchasi. O'zbekiston Respublikasida oziq-ovqat xavfsizligi borasida, qabul qilingan qonunlar, me'yoriy hujjatlar va ularning mazmuni. Tabiiy toksik moddalar. Qishloq xo'jaligi xomashyolari va oziq- ovqat mahsulotlari xavfsizligiga stanitariya-gigiyena talablari. Hozirgi zamon sharoitida oziq-ovqat xavfsizligi o'lchash tajribalari.
M5	**Qishloq xo'jaligi sohasida mahsulotlar sifatini boshqarish.** Bugungi kunda oziq-ovqat mahsulotlarining sifatini oshirishning ahamiyati. Qishloq xo'jalik mahsulotlarining sifatiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Mahsulot sifatini boshqarishning mohiyati va funksional sxemalari. Qishloq xo'jalik mahsulotlarining sifatini boshqarishning o'ziga xos jihatlari.
M6	**O'zbekistonda GLOBAL GAP va Halol standartlarini joriy etishning istiqbollari, HACCP (Kritik nuqtalar nazorati) tizimi.** GOBAL G.A.P. standartlashtirishning mohiyati ahamiyati va joriy etish tartibi. Mahsulot xavfsizligini oshirish va sifatini yaxshilashda yordam beruvchi tavsiyalar. HACCP tizimidagi oziq-ovqat mahsulotlar xavfsizligini boshqarishning HACCP tizimi. Halol oziq-ovqat standartlarining asosiy tamoyillari. "Halol" standartlari talablari asosida standartlashtirish.
M7	**Donlarni standartlashtirish va mosligini baholash.** Donning guruhlanishi va tuzilishi. Donning oziqaviy qiymati. Donning organaleptik ko'rasatkichlari: rangi, hidi va ta'mi. Donning tashqi ko'rinishi va rangining o'zgarish sabablari. Donning qishloq xo'jalik zararkunandalari bilan zararlanishi. Donning fizik-kimyoviy ko'rsatkichlari va ularning don sifatini baholashdagi ahamiyati. Donda suv, oqsil, kleykovina va kuldorlik darajasini aniqlash. Donning texnologik xossalari ko'rsatkichlari donni qabul qilish qonunlari. Donning laborotik sifat tahlili sxemalari.
M8	**Un, yorma, non mahsulotlarini standartlashtirish va mosligini baholash.** Unlarni standartlashtirish. Unlarning oziqaviy qiymati, assortimenti. Unning standartlari va texnik reglamentlarda o'matilgan iste'mol xossalari ko'rsatkichlari. Yormalarni standartlashtirish. Yormalarning standartlar va

	texnik reglamentlarda o'rnatilgan iste'mol xossalari ko'rsatkichlari. Nonlarning va non mahsulotlarining oziqaviy qiymati va ularning standartlarda ko'rsatilgan iste'mol xossalari ko'rsatkichlari. Nonda uchraydigan kasalliklar.
M9	**Kartoshkalarni standartlashtirish va mosligini baholash.** Meva-sabzavot mahsulotlarini aniqlovchi va o'ziga xos sifat ko'rsatkichlari. Kartoshkalarning kimyoviy tarkibi va oziqaviy qiymati
M10	**Sabzavotlarni standartlashtirish va mosligini baholash.** Sabzavotlarning umumiy va xususiy ko'rsatkichlari. Sabzavotlarning kimyoviy tarkibi oziqaviy qiymati. Sabzavotlar standartlarining strukturalari Sabzavotlarning sifatini baholash va ularning xafsizlik ko'rsatkichlariga talablar. Sabzavotlarni qabul qilish va ulardan namunalar olish qoidalari. Sabzavotlarga tovar ishlovi berish, o'rab-joylash, tashish va saqlashda standart talablar. Sabzavotlarning mosligini baholash qoidalari.
M11	**Mevalarni standartlashtirish va mosligini baholash.** Mevalarning umumiy va xususiy ko'rsatkichlari. Mevalar standartlarining strukturalari. Mevalarning sifatini baholash va ularning xavfsizlik ko'rsatkichlariga talablar. Mevalarni qabul qilish va ulardan namunalar olish qoidalari. Mevalarga tovar ishlovi berish, o'rab joylash, tashish va saqlashda standart talablar. Mevalarning mosligini baholash qoidalari.
M12	**Moyli urug'larni standartlashtirish va mosligini baholash.** Moyli urug'larning xalq xo'jaligidagi ahamiyati. Moyli urug'lar biokimyosi. Moyli va efir moyli urug'larni standartlashtirish. Moyli urug'lar standartlarining strukturasi. Moyli urug'larning sifatiga standart talablar moyli urug'larning xavfsizlik ko'rsatkichlariga talablar. Moyli urug'larni qabul qilish, tashish va saqlashga qo'yiladigan talablar. O'simlik moylarining sifatini baholash.
III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar: Amaliy (A) **Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.**	
A1	O'zbekiston Respublikasining "Mahsulotlar va xizmatlarni sertifikatlashtirish to'g'risida"gi qonunida keltirilgan atamalar bilan tanishish va ularni o'zlashtirish.
A2	Qishloq xo'jalik xomashyolari va oziq-ovqat mahsulotlarining xavfsizlik ko'rsatkichlarini o'rganish.
A3	Qishloq xo'jaligi sohasida sifatni boshqarish va usullarini o'rganish.
A4	Don mahsulotlari standartlari bilan tanishish va ularning sifatiga qo'yiladigan talablari o'rganish.
A5	Un va yorama standartlari bilan tanishish va ularning sifatiga qo'yiladigan talablari o'rganish.
A6	Non va makaron mahsulotlari standartlari bilan tanishish va ularning sifatiga qo'yiladigan talablarni o'rganish.
A7	Kartoshkaning standartlari bilan tanishish va ularning sifatiga qo'yiladigan talablarni o'rganish.
A8	Qishloq xo'jalik mahsulotlarining sifat gradatsiyalari va sifatini baholashni o'rganish.
A9	Asosiy sabzavotlarning standartlari bilan tanishish va ularning sifatiga qo'yiladigan talablarni o'rganish.
A10	Moyli urug'larning standartlari bilan tanishish va ularning sifatiga qo'yiladigan talablari o'rganish.
A11	Moyli urug'larning sifat ko'rsatkichlarini aniqlash va sifatini baholash
A12	O'simlik moylarining organoleptik va fizik-kimyoviy ko'rsatkichlariga talablar.

IV. **Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar**

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular

"Qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlash" fani bo'yicha mustaqil ta'lim va ishlarning kalendar tematik rejasi

№	Mustaqil ta'lim mavzulari
1.	O'zbekiston Respublikasining "standartlashtirish to'g'risida"gi qonuni.
2.	O'zbekiston Respublikasining "Mahsulotlarni va xizmatlarni sertifikatlashtirish to'g'risida"gi qonuni.
3.	O'zbekiston Respublikasining "Metrologiya to'g'risida"gi qonuni.
4.	O'zbekiston Respublikasining "Oziq-ovqat mahsulotlarining sifati va xafsizligi to'g'risida"gi qonuni.
5.	O'zbekiston Respublikasining "Iste'molchilarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida"gi qonuni.
6.	Oziq-ovqat mahsulotlarining xavfsizlik ko'rsatkichiga talablar bo'yicha mavjud texnik reglamentlarni o'rganish.
7.	"Xavflar tahlili va kritik nuqtalar nazorati" HACCP tzimi.
8.	Qishloq xo'jalik mahsulotlarining sifatini boshqarish.
9.	Qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish tartibi va muammolari. 10. O'zbekiston Respublikasining standartlashtirish sistemalari.
10.	Mevalarni standartlashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.
11.	O'zbekiston Respublikasining "standartlashtirish to'g'risida"gi qonuni.
Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan mavzularni normativ-huquqiy hujjatlar va o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish, referatlar	

tayyorlash va uni taqdimot qilish, ilmiy maqola, tezislar tayyorlash, amaliyotdagi mavjud muammolarni yechimini topish, fanning dolzarb muammolarini qamrab oluvchi loyihalar tayyorlash, o'rganilayotgan mavzu bo'yicha asosiy ilmiy adabiyotlarga annotasiya yozish kabi ko'rinishdagi ishlarni bajarish tavsiya etiladi.

3.	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - standartlashtirishning maqsad vazifalari, hamda prinsiplari; - kundalik hayotda va umumiy ishlab chiqarish tizimlarida standartlashtirishning tutgan o'rni; - standartlashtirish sohalarida asosiy atamalar va ta'riflar; -standartlashtirish obektlari va usullari, standartlar ustidagi asosiy amallar, - mahsulotlarning sifati va raqobatbardoshliligi to'g'risida tasavvur va bilimga ega bo'lishi;**bilimlariga ega bo'ladi.** -standartlashtirish davlat tizimlari ishlarini tashkil qilish haqida; -qishloq xo'jaligida mahsulot sifati va raqobatbardoshligiga ta'sir qiluvchi omillar yuzasidan **ko'nikmalariga ega bo'lishadi.**
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • *munozara,* • *o'z-o'zini nazorat.* • "Aqliy hujum", • "Muammo"; • Krossvord • Annogrammalar • Ko'chma dars mashg'ulotlari
5.	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy nazorat shakllari, hamda mustaqil ta'limda berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish

6. ASOSIY ADABIYOTLAR:

1.X. B Shaumarov S. Y Islamov qishloq xo'jaligi mahsulotlarini saqlash va birlamchi qayta ishlash texnologiyasi 2020
2. O'z DS: ISO 22000:2018 Oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va iste'mol qilish tizmasidagi barcha tashkilotlarga qo'yiladigan talablar.
3. "Oziq-ovqat mahsulotining sifati va xavfsizligi O'zbekiston Respublikasi qonuni. 1997 y.
4. Герасимова Е.Б. Метрология, стандартизация и сертификации. М. Форум.. Инфра-м. 2010 й.
5. Сергеев А.Г. Терегеря В.В. Метрология, стандартизация и сертификации. М.. Юрайт, 2012 й.

6. Qishloq xo'jalik xomashyolariga harakatdagi standartlar. Axborot manbaalari

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

1.	Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, "O'zbekiston" NMIU, 2017 yil, 56 b.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustivorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. "O'zbekiston" NMIU, 2017 yil, 47 b.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. "O'zbekiston" NMIU, 2017 yil, 485 b.
4.	Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - xar bir raxbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. "O'zbekiston" NMIU, 2017 yil, 103 b.
5.	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha xarakatlar strategiyasi to'g'risida" gi PF-4947-sonli Farmoni. O'zbekiston Respublikasi konun hujjatlari to'plamlari, 2017 yil, 6-son, 70-modda.

AXBOROT MANBALARI:

1. www.standart.uz-O'zstandart agentligi sayti.
2. www.ISO.com-ISO-Xalqaro standartlash tashkiloti sayti.
3. www.msu.ru. Московский Государственный Университет
4. www.rsute.ru, Московская економическая академия им. Г.В.Плеханова
5. www. Suhofrukti.ru

7.	Fan dasturi Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Kengashining 2024 yil "24" avgustdagidagi 1 -son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar**: **M.A.Xayitov-** Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, Meva-sabzavotchilik va uzumchilik kafedra mudiri, dotsent. **Fan o'qituvchisi** –Aliboyev Sherzod Abduraxmanovich, assistent.
9.	**Taqrizchilar:** D.S.Normuradov - Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti meva-sabzavotchilik va uzumchilik kafedrasi professori, q.x.f. doktori. **(93)356,02,72** S.T.Sanaev – Samarqand Agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti meva-sabzavotchilik va uzumchilik kafedrasi mudiri, professori, q.x.f. doktori. **(93)297,00,22**

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ij buyrug'i asosida
Fan dasturlari va mustaqil ta'lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma'sul ishchi guruhi:

Rais –Sh.T.Xoliqulov

Kafedra mudiri: **M.A.Xayitov**

Institut o'quv uslubiy kengash raisi: **Sh.A.Mamasov**

Institut direktori: **T.F.Rajabov**

Sh. Rashidov nomidagi SamDU O'quv ishlari bo'yicha I-prorektor: **A. S. Soleyev**

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Agrobiotexnologiyalar va oziq-ovqat xavfsizligi instituti 60811000 – Meva-sabzavotchilik va uzumchilik ta'lim yo'nalishi talabalari uchun Qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish fanidan tayyorlangan fan dasturi va sillabusiga

TAQRIZ

Fan dasturi va sillabusida talabalaming Qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish fani bo'yicha bilim va malakalarini egallashi, ko'nikmalarini shakllantirishiga qaratilgan mavzular qamrab olingan. Fan dasturi va sillabusda Qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish fanini o'qitishdan maqsad talabalarda qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish sohasida, mahsulotning xavfsizligini, iste'mol qiymatini va sifatining me'yoriy hujjatlar talabiga mosligini baholash ko'nikmalariga ega bo'lishini shakllantirishdan iborat.

60811000 – Meva-sabzavotchilik va uzumchilik ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabalari uchun Qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish fani 7-semestrda rejalashtirilgan bo'lib, unda ma'ruza va amaliy mashg'ulotlari mavzulari fan dasturi asosida tuzilgan, mavzular ketma-ketligi bir-birini to'ldirib, fanning barcha bo'limlarini qamrab olgan. Mustaqil ta'lim mavzulariga alohida e'tibor berilgan bo'lib ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar mavzularida keltirilgan mavzular mustaqil ta'lim mavzulariga kiritilmaganligi talabalarning mustaqil ta'limlarda o'zlari mustaqil ravishda ishlashga qaratilgan.

Bundan tashqari fan dasturi va sillabusida keltirib o'tilgan adabiyotlarning ro'yxati o'zlarining tarkibi jihatdan sillabusda keltirilgan mavzularni ma'ruza va amaliy mashg'ulot hamda mustaqil ta'lim mavzularini o'zlashtirishda amaliy yordam beradi.

Umuman olganda fan dasturi va sillabusi 60811000 – Meva-sabzavotchilik va uzumchilik ta'lim yo'nalishi uchun Qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish fanidan tuzilgan bo'lib, oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan qo'yilgan barcha talablarga to'liq javob beradi va uni foydalanishlari uchun tavsiya etaman.

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, meva-uzumchilik va sabzavotchilik kafedrasi professori, q/x.f.doktori **D.S.Normurodov**

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Agrobiotexnologiyalar va oziq-ovqat xavfsizligi instituti 60811000 – Meva-sabzavotchilik va uzumchilik ta'lim yo'nalishi talabalari uchun Qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish fanidan tayyorlangan fan dasturi va sillabusiga

TAQRIZ

Fan dasturi va sillabusida talabalarning Qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish fani bo'yicha bilim va malakalarini egallashi, ko'nikmalarini shakllantirishiga qaratilgan mavzular qamrab olingan. Fan dasturi va sillabusda Qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish fanini o'qitishdan maqsad talabalarda qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish sohasida, mahsulotning xavfsizligini, iste'mol qiymatini va sifatining me'yoriy hujjatlar talabiga mosligini baholash ko'nikmalariga ega bo'lishini shakllantirishdan iborat.

60811000 – Meva-sabzavotchilik va uzumchilik ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabalari uchun qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirishni rivojlanayotgan bosqichlarini o'rganish va don, moyli o'simliklar, qand lavlagi, kartoshka, sabzavot, meva va uzum mahsulotlarini saqlashni tashkil qilish, ularini qayta ishlash vahokazo kabi bilimlarni berishdan iborat va ayni vaqtda Qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish fani 7-semestrda rejalashtirilgan bo'lib, unda ma'ruza va amaliy mashg'ulotlari mavzulari fan dasturi asosida tuzilgan, mavzular ketma-ketligi bir-birini to'ldirib, fanning barcha bo'limlarini qamrab olgan. Mustaqil ta'lim mavzulariga alohida e'tibor berilgan bo'lib ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar mavzularida keltirilgan mavzular mustaqil ta'lim mavzulariga kiritilmaganligi talabalarning mustaqil ta'limlarda o'zlari mustaqil ravishda ishlashga qaratilgan.

Bundan tashqari fan dasturi va sillabusida keltirib o'tilgan adabiyotlarning ro'yxati o'zlarining tarkibi jihatdan sillabusda keltirilgan mavzularni ma'ruza va amaliy mashg'ulot hamda mustaqil ta'lim mavzularini o'zlashtirishda amaliy yordam beradi.

Umuman olganda fan dasturi va sillabusi 60811000 – Meva-sabzavotchilik va uzumchilik ta'lim yo'nalishi uchun Qishloq xo'jalik mahsulotlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish fanidan tuzilgan bo'lib, oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan qo'yilgan barcha talablarga to'liq javob beradi va uni foydalanishlari uchun tavsiya etaman.

Samarqand Agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti meva-sabzavotchilik va uzumchilik kafedrasi mudiri, professori, q.x.f. doktori. S.T.Sanaev

DEVONXONA VA ARXIV